

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять з дисципліни

«ЕКОНОМІКА ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

(для здобувачів вищої освіти першого рівня, що навчаються за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»)

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри

економіки і підприємництва

Протокол № 9 від 06.03.2025р.

Київ 2025

УДК 339.18(075.8)

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Економіка торгівельної діяльності» (для здобувачів вищої освіти першого рівня, що навчаються за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля») (Електронне видання)/ уклад. Вахлакова В.В., М. В. Плетньов – Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2024. – с. 34

Методичне видання спрямоване на вивчення і засвоєння здобувачами вищої освіти на підставі лекційного матеріалу теоретичних основ і практичних знань з дисципліни «Економіка торговельної діяльності», аналізу законодавства України, стимулювання активної позиції учасників торгівельної діяльності до вирішення теоретичних та практичних проблем підприємств торгівлі. Методичні вказівки для проведення практичних занять містять тематичний план, практичні завдання та список рекомендованих джерел інформації.

Методичні матеріали розраховані на здобувачів вищої освіти

Укладачі	В.В. Вахлакова, к.е.н.,доц., М.В. Плетньов к.т.н.,доц.
Відповідальний за випуск	О.В. Ольшанський, зав. кафедри економіки і підприємництва
Рецензент	Хандій О.О., проф. кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу

Зміст

Вступ	4
Програма дисципліни	7
Практичні завдання	19
Питання для заліку	25
Перелік літературних джерел	31

Вступ

Ринкова система господарювання, яка формується в Україні, обумовлює зміну форм та методів управління галузевим господарюванням. Вона вимагає нових кадрів для визначення місця та ролі кожної галузі господарювання в народногосподарському комплексі. У перехідний період виникають і отримують розвиток принципово нові організаційні форми господарювання, радикально змінюється система економічних відносин з державою, власниками, окремими галузями.

У даному курсі галузева економічна наука розглядається як навчальна дисципліна, мета якої полягає у формуванні в студентів сучасного економічного мислення про торгівлю, глибокого комплексного розуміння місця і ролі торгівлі у відтворювальних процесах господарсько-фінансової діяльності; баченні сучасних проблем розвитку економіки торгівлі та опануванні навичками грамотного розв'язання наявних проблем.

Одним із вирішальних факторів складного процесу побудови соціально орієнтованої ринкової економіки є підготовка висококваліфікованих фахівців для роботи у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. У сучасних ринкових умовах активна комерційна діяльність є запорукою успішного функціонування підприємства (організації) на ринку, оскільки фаза виробництва вважається завершеною тільки після реалізації виготовленої продукції та отримання грошової виручки за продані товари.

Таким чином, комерційні функції стають тим самим постійним об'єктом праці та уваги управлінських служб по всьому ланцюжку просування товару – від виробництва до продажу кінцевому споживачеві. У зв'язку з посиленням ролі комерції у досягненні високої конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання різко зросли вимоги до рівня професійної підготовки фахівців для здійснення комерційних операцій. Мета дисципліни «Економіка торгівельної діяльності» – формування у здобувачів системи знань про сутність та зміст торгівельної діяльності на ринку товарів народного

споживання, дослідження процесів та явищ розвитку організацій торгівлі, що реалізують товари народного споживання, економічне обґрунтування ефективності їх функціонування.

Завдання дисципліни

вивчити:

– теоретичні аспекти економіки торгівлі, важливі економічні категорії та поняття;

– форми прояву та використання економічних законів ринкового господарства у діяльності торгівельної організації для прийняття ефективних господарських рішень з опорою на економічні методи управління;

– принципи, методи, технологію аналізу та планування торговельної діяльності в умовах розвитку ринкових відносин;

– методи та методичку аналізу, прогнозування та планування показників торговельно-фінансової діяльності та оцінки її результатів;

– організацію ефективної системи управління фінансовими ресурсами та фінансового планування в ринковій економіці та забезпечення на цій основі постійної платоспроможності торговельного підприємства.

Це досягається за допомогою:

– використання сучасних педагогічних методик і технологій, що сприяють самостійному пошуку здобувачами знань та освоєнню досвіду вирішення різноманітних завдань;

- використання сучасних інформаційних технологій для супроводу навчального процесу.

Розв'язання здобувачами практичних завдань організується відповідно до нормативних вимог і включає роботу з літературою, проведення досліджень та інші види.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні знати:

- законодавчу базу, що регулює діяльність органів цієї торгівлі, та господарський механізм їх функціонування;

- методи та методику аналізу, прогнозування, планування показників торговельної діяльності;

- резерви та шляхи зниження витрат, збільшення доходів та прибутку, прискорення оборотності оборотного капіталу;

- методи аналізу та оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу торгової організації;

- шляхи поліпшення фінансового стану торгової організації;

- методи оцінки економічної та соціальної ефективності організації торгівлі;

вміти:

- аналізувати та прогнозувати попит та пропозицію товарів;

- проводити аналіз купівельних фондів населення;

- аналізувати роздрібний та оптовий товарообіг;

- визначити стан матеріально-технічної бази торгової організації; - аналізувати трудові ресурси організації;

- складати звіти про підсумки торгово-господарської діяльності та писати пояснювальні записки за результатами аналізу та прогнозування.

Програма дисципліни

Тема 1. Ринок споживчих товарів та послуг, роль торгівлі у забезпеченні його розвитку

Характеристика споживчого ринку як економічної категорії та структурованої частини економіки. Види товарних ринків за різними ознаками. Пропозиція споживчих товарів: особливості, джерела та механізм формування товарних ресурсів. Споживчий попит як форма прояву потреби та елемент ринку. Поняття кон'юнктури ринку та методичні засади її оцінки. Конкуренція на споживчому ринку: чинники, що її обумовлюють, методи оцінки рівня конкуренції. Інфраструктура споживчого ринку, її специфіка та роль у забезпеченні його розвитку. Роль торгівлі в забезпеченні розвитку споживчого ринку.

Питання для самоконтролю за темою 1

1. Умови зародження ринкових відносин.
2. Що є об'єктами споживчого ринку становлять?
3. Що відносять до основних функцій споживчого ринку?
4. Визначте сутність попиту.
5. Що таке пропозиція?
6. Який закон розкриває взаємозв'язок попиту і цін?
7. За якими цінами продаються товари і послуги, коли попит перевищує пропозицію?
8. У чому полягає сутність закону попиту і пропозиції?
9. Чим може бути викликано падіння попиту на товар?
10. Що є причиною конкуренції між товаровиробниками?

Тема 2. Природа торгівлі як сфери обігу та виду економічної діяльності, її роль у забезпеченні суспільного розвитку

Економічні передумови виникнення та розвитку торгівлі як сфери обігу. Функції торгівлі як сфери обігу. Місце та роль торгівлі в економіці та на

споживчому ринку. Форми організації та види торгівлі на сучасному етапі. Функції торгівлі як галузі народного господарства. Сутність, особливості, види та класифікація послуг в торгівлі.

Питання для самоконтролю за темою 2

1. Що таке товарообіг?
2. Форми товарообігу.
3. Дайте визначення товарообігу.
4. Що таке торгівля?
5. Дайте визначення товару.
6. Визначте внутрішні характеристики торгівлі.
7. Визначте зовнішні характеристики торгівлі.
8. Функції торгівлі.
9. Основні тенденції розвитку торгівлі .

Тема 3. Економічна характеристика оптової торгівлі

Сутність та види оптової торгівлі. Її основні та допоміжні функції. Характеристика окремих типів оптових посередників. Особливості біржової торгівлі як форми організації оптового ринку. Збутова діяльність товаровиробників. Фірмова торгівля. Особливості формування оптових цін

Питання для самоконтролю за темою 3

1. Дайте визначення оптового товарообігу.
2. Вкажіть види оптових організацій за територіальною ознакою.
3. Назвіть фактори необхідності існування оптової ланки.
4. Яка вартість товарів включається до обсягу оптового товару?
5. Що не включається до обсягу оптового товарообігу?

Тема 4. Економічна характеристика роздрібною торгівлі

Роздрібна торгівля, її сутність та призначення. Види та функції роздрібною торгівлі. Послуги у роздрібній торгівлі, їх класифікація

Питання для самоконтролю за темою 4

1. Дайте визначення роздрібного товарообігу.
2. Що стосується групи інтенсивних чинників впливу товарообіг?
3. Що стосується чинників впливу довкілля розмір роздрібного товарообігу?
4. Що стосується чинників впливу внутрішнього середовища розмір роздрібного товарообігу?
5. Що входить у роздрібний товарообіг?
6. Що не входить у роздрібний товарообіг?

Тема 5. Економічна характеристика зовнішньої торгівлі

Поняття, роль та форми зовнішньої торгівлі. Економічний механізм здійснення зовнішньої торгівлі. Фактори, що визначають тенденції та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі. Стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України.

Питання для самоконтролю за темою 5

1. Що уявляє собою зовнішня торгівля?
2. Назвіть об'єкти комерційної діяльності на міжнародному ринку.
3. Дайте визначення товарним біржам.
4. Хто укладає угоди на біржах?
5. Як називаються строкові реальні угоди?
6. Що означає термін «ф'ючерси»?
7. На реалізації чого спеціалізуються аукціони?
8. Що є показником результативності зовнішньої торгівлі?
9. В якому випадку торговий баланс є активним?

Тема 6. Суб'єкти торговельної діяльності та організаційно-економічні умови їх діяльності

Типологія суб'єктів торговельної діяльності за різними класифікаційними ознаками. Особливості створення та економічні засади функціонування торговельних підприємств в Україні. Права та обов'язки

суб'єктів торговельної діяльності. Економічні умови функціонування торговельних підприємств. Напрями та види діяльності торговельного підприємства.

Питання для самоконтролю за темою 6

1. Чим характеризується торгово-технологічна структура внутрішнього середовища торгового підприємства?
2. Що включає внутрішнє середовище торгової організації?
3. Яка головна ціль торгового підприємства?
4. Які чинники зовнішнього середовища оказують пряму дію на торгову фірму?
5. Як називаються об'єднання декількох громадян і (або) юридичних осіб, створених згідно законодавству України для самостійної господарської діяльності, в рамках якої кожний несе відповідальність за зобов'язаннями товариства в межах свого паю- внеску, відображеного в сукупній номінальній вартості, що належать йому акцій?
6. Як називається торгівля, що виконується шляхом поштового відправлення?
7. Який інструмент економічного управління торгової фірми використовується для підвищення ефективності роботи торгового суб'єкта і зниження ризиків?
8. Як визначити торгову надбавку для торгового підприємства?
9. В чому полягає сутність комерційного розрахунку?
10. Визначте, який із перелічених нижче критеріїв згідно з діючим законодавством України використовується для віднесення підприємства до малого.
11. Що є найважливішими вимогами до діяльності підприємств торгівлі та ресторанного господарства в ринкових умовах?
12. З чого починається діяльність підприємств торгівлі з реалізації товарів?

13. Назвіть елемент системи торговельного обслуговування, що формує тип магазину та визначає зміст основних і допоміжних технологічних процесів.

14. Що відносять до Державне регулювання за умов ринкової економіки?

15. Чим обумовлена необхідність втручання держави в економіку?

Тема 7. Товарообіг торговельного підприємства

Сутність та значення товарообігу підприємства як показника господарської діяльності торговельного підприємства. Показники, що характеризують товарообіг торговельного підприємства. Аналіз його обсягу та структури. Оцінка критичних обсягів діяльності торговельного підприємства. Планування обсягу та структури товарообігу торговельного підприємства.

Питання для самоконтролю за темою 7

1. Як визначити загальний об'єм роздрібного товарообігу?
2. Як визначається товарна структура товарообігу?
3. У чому полягає економічна сутність роздрібного товарообігу?
4. Що характеризує оптовий товарообіг?
5. Який вплив надають збільшення початкових запасів і надходження товарів на суму реалізації?
6. Якою формулою виражається товарний баланс?
7. На якому етапі аналізу товарообігу підприємства зіставляється загальний об'єм товарообігу з плановими показниками або показниками попереднього періоду?
8. Як називається етап планування товарообігу підприємства, наступний за визначенням складу і структури товарообігу?
9. Який метод планування передбачає використання показників товарообігу на 1 м² площі торгового залу?
10. Які методи використовуються при плануванні структури товарообігу?

Тема 8. Товарні запаси та товарне забезпечення торговельного підприємства

Економічний зміст товарних ресурсів та товарних запасів торговельного підприємства. Показники, що характеризують стан товарних запасів торговельного підприємства. Фактори, що обумовлюють обсяги та швидкість обертання товарних запасів. Сутність, призначення, принципи та методи розробки нормативів товарних запасів. Обґрунтування обсягу і структури надходження товарів. Оцінка ефективності комерційних угод із закупівлі товарів.

Питання для самоконтролю за темою 8

1. Який показник стану товарних запасів та їх ефективного використання відображає середній час, протягом якого товари знаходяться на підприємстві з моменту їх закупівлі до моменту реалізації?
2. Як класифікуються товарні запаси за своїм призначенням?
3. Що відноситься до основних чинників, які впливають на об'єм товарних запасів на торговому підприємстві?
4. Яка мета планування поточних запасів на торговому підприємстві?
5. Як визначається величина поточних запасів в оптовій торгівлі?
6. Як визначається сума торгових надбавок на роздрібному торговому підприємстві?
7. По якій формулі визначається плановий об'єм надходження товарів на основі торгового балансу?
8. В процесі аналізу якого показника планування надходження товарів встановлюються темпи зміни об'єму надходження товарів у передплановом періоді в цілому по підприємству і в розрізі окремих товарних груп?

Тема 9. Персонал торговельного підприємства

Особливості праці в підприємствах торгівлі. Характеристика трудових ресурсів торговельного підприємства. Поняття, показники та методи оцінки продуктивності праці робітників торговельного підприємства. Фактори, що

визначають продуктивність праці на підприємствах торгівлі. Форми і системи оплати праці та матеріальне стимулювання на підприємствах торгівлі. Аналіз використання персоналу торговельного підприємства. Планування показників з праці торговельного підприємства.

Питання для самоконтролю за темою 9

1. По якій ознаці класифікації кадрів виділяються пекарі, кондитери, кухарі?
2. Які посади у складі кадрів виділяються на підприємствах ресторанного господарства?
3. Як класифікуються чинники, що впливають на продуктивність праці, залежно від ступеня і характеру впливу?
4. Який недолік має вартісний метод вимірювання продуктивності праці?
5. Які чинники грають особливу роль в підвищенні продуктивності праці, в скороченні витрат споживання і підвищенні культури торгівлі і обслуговування?
6. Що таке продуктивність праці?
7. Яким методом доцільно розраховувати зміну чисельності персоналу під впливом конкретних організаційно-технічних заходів?
8. Який метод розрахунку чисельності працівників підприємства використовується для визначення кількості пекарів, кондитерів, кухарів?
9. Якщо в товарообігу торгового підприємства збільшується частка товарів, що вимагає менших витрат на їх реалізацію, то як змінюється виробіток торгових працівників за рахунок цього чинника?
10. Як називається відношення доходу підприємства за певний період часу до витрат на оплату праці і соціальних виплат із засобів підприємства за цей же період?
11. В чому полягає сутність стимулюючої функції заробітної платні?
12. Які доплати до заробітної платні носять стимулюючий характер?
13. Який елемент тарифної системи характеризується числом тарифних

розрядів і відповідних їм тарифних коефіцієнтів, що показують, в скільки разів оплата праці працівника даного розряду перевищує оплату найпростішої праці, віднесеної до I розряду?

14. Що відноситься до компенсаційних виплат, що включаються до складу витрат обігу?

15. Які виплати працівникам торгових підприємств не включаються у витрати обігу?

16. Які методи планування фонду заробітної платні застосовуються на підприємствах торгівлі?

Тема 10. Майнові та фінансові ресурси торговельного підприємства

Активи як економічні ресурси торговельного підприємства, їх сутність, класифікація та особливості. Поняття, склад та класифікація необоротних активів. Основні фонди торговельного підприємства: поняття, класифікація та оцінка. Види їх зносу. Амортизація основних фондів. Аналіз стану та ефективності використання основних фондів торговельного підприємства. Оборотні активи торговельного підприємства: економічна сутність та класифікація. Поняття та особливості їх кругообігу. 6. Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи. Фінансові ресурси торговельного підприємства: сутність, склад та джерела формування. Формування власного капіталу торговельного підприємства: його функції, джерела формування, особливості. Позиковий капітал торговельного підприємства: його класифікація, визначення потреби підприємства в банківських ресурсах. Аналіз капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи. Планування обсягу та структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Питання для самоконтролю за темою 10

1. Який метод нарахування амортизації стимулює підприємство до розширеного відтворення основних фондів?

2. Як підрозділяються основні засоби за ступенем участі в торговому процесі?
3. Які засоби праці відносяться до виробничих?
4. Як визначити фондвіддачу торгових підприємств?
5. Як визначити коефіцієнт зносу?
6. Як називається коефіцієнт, який характеризує частку тієї частини основних засобів, яка перенесена на продукт підприємства?
7. По якій формулі визначається коефіцієнт ефективності капітальних вкладень?
8. Що таке капітальний ремонт основних засобів?
9. Що відноситься до нормованих оборотних коштів?
10. Що відноситься до оборотних коштів сфери обігу?
11. До чого приводить прискорення оборотності оборотних коштів?
12. Який показник ефективності використання оборотних коштів показує кількість прибутку, який має підприємство з кожної грошової одиниці, вкладеної в оборотні кошти?
13. Як визначити фондвіддачу оборотних коштів?
14. Що відноситься до чинників, що впливають на утворення наднормативних запасів товарів на підприємстві?
15. Що таке нормування оборотних коштів?
16. До яких джерел утворення оборотних коштів відноситься кредиторська заборгованість?

Тема 11. Поточні витрати торговельного підприємства

Економічна природа поточних витрат торговельного підприємства, їх класифікація та складові. Показники, що характеризують поточні витрати та витрати обігу торговельного підприємства, особливості їх розрахунку в торгівлі та її підгалузях. Фактори, що обумовлюють обсяг та рівень поточних витрат торговельного підприємства. Методика та послідовність аналізу поточних витрат торговельного підприємства. Методи обґрунтування плану

витрат обігу торговельного підприємства в цілому та за окремими групами витрат.

Питання для самоконтролю за темою 11

1. Як визначається рівень витрат обігу?
2. Які виділяють витрати обігу за способом віднесення на конкретні результати діяльності підприємства?
3. Які витрати обігу називаються постійними?
4. Які витрати торгового підприємства не включаються у витрати обігу?
5. Які заходи щодо зниження витрат обігу пов'язані з вдосконаленням управління торгово-технологічними процесами на підприємстві?
6. По якій формулі визначається рівень рентабельності витрат обігу?
7. Що показує відношення рівня витрат до базисного рівня, виражене у відсотках?
8. Чи плануються у складі витрат обігу втрати товарів і технологічні відходи?
9. Як визначається амортизація основних фондів при плануванні витрат обігу?
10. Як називається метод планування витрат обігу по окремих статтях і елементах витрат відповідно до різних нормативів витрат, норм, ставок, тарифів?

Тема 12. Доходи торговельного підприємства

Економічна сутність, склад та джерела утворення доходів торговельного підприємства. Вплив цінової політики підприємства на формування комерційного доходу від реалізації товарів. Показники, що характеризують обсяг та рівень комерційного доходу від реалізації товарів торговельного підприємства. Фактори, що впливають на формування його обсягу та складу. Вихідні передумови та методичний інструментарій аналізу доходів

торговельного підприємства. Методи обґрунтування планового обсягу доходів торговельного підприємства.

Питання для самоконтролю за темою 12

1. Які внутрішні чинники впливають на об'єм валового доходу підприємства?
2. В чому полягає сутність витратного підходу, що використовується при формуванні торгових надбавок (націнок) на товари?
3. Що входить в структуру націнки в громадському харчуванні?
4. Як обчислюється валовий дохід у відносному виразі для підприємств роздрібно́ї торгівлі?
5. Як визначається вплив зміни об'єму товарообігу на формування суми і рівня валового доходу?
6. Яким повинні бути темпи зміни суми валового доходу в порівнянні з темпами розвитку товарообігу і прибутку?
7. Яка основна мета аналізу валового доходу?
8. Що відноситься до основних резервів зростання валового доходу від реалізації за рахунок зниження рівня цін закупівлі товарів?
9. Як визначається сума валового доходу на основі середнього рівня торгової націнки?
10. Який метод планування валового доходу використовується на підприємствах, що працюють стабільно протягом декількох років?

Тема 13. Фінансові результати діяльності торговельного підприємства

Сутність, функції та значення прибутку торговельного підприємства. Джерела його утворення. Вихідні передумови та методика аналізу прибутку торговельного підприємства. Методика обґрунтування прибутку на плановий період. Системи оподаткування торговельного підприємства. Аналіз та планування податкових платежів. Планування формування та розподілу чистого прибутку торговельного підприємства.

Питання для самоконтролю за темою 13

1. Як визначається на підприємствах торгівлі та ресторанного господарства прибуток від операційної діяльності?
2. У чому полягає оціночна функція прибутку?
3. Що уявляє собою прибуток як економічна категорія?
4. Що входить до складу прибутку від звичайної діяльності підприємства?
5. Що означає поняття «чистий прибуток» стосовно торговельного підприємства?
6. Що характеризує показник рентабельності товарообігу?

Тема 14. Ефективність діяльності та конкурентоспроможність торговельного підприємства

Поняття ефекту та ефективності. Показники ефективності діяльності торговельного підприємства. Сутність конкурентоспроможності підприємства. Її порівняльний та часовий характер. Фактори, що визначають конкурентоспроможність торговельного підприємства на споживчому ринку. Оцінка конкурентоспроможності конкретного торговельного підприємства. Обґрунтування заходів щодо зміцнення конкурентоспроможності торговельного підприємства.

Питання для самоконтролю за темою 14

1. При якому мінімальному значенні узагальнюючого показника культури продажу товарів магазини можуть бути віднесені до підприємств високої якості обслуговування?
2. Що відображає показник оцінки культури продажу товарів і послуг «Витрати споживання»?
3. Який показник оцінки культури продажу товарів і послуг на роздрібному підприємстві відображає своєчасність приймання товару, його підготовку до продажу, раціональне розміщення відповідно до особливостей товару, поповнення товарного запасу згідно попиту покупців, дотримання умов зберігання?

4. При якому значенні коефіцієнта стабільності асортименту рівень культури продажу товарів вважається незадовільним?
5. Який показник визначається розподілом постійних витрат на відсоток валової маржі і множенням на 100?
6. Як визначити рентабельність власних засобів?
7. Які економічні показники доцільно застосовувати для оцінки ефективності витрат минулої праці?
8. Як визначити узагальнений показник ефективності торгівлі?
9. Що таке економічна ефективність?
10. Як визначається ефективність господарської діяльності підприємства?

Практичні завдання

Завдання №1

Товарообіг підприємств торгівлі міста з населенням 280 тис. осіб. в поточному році склав 140 млн. грн. В наступному році очікується скорочення чисельності населення в умовах демографічної кризи на 1,3%, зростання грошових доходів на душу населення прогнозується на 2,5%. Відомо, що в умовах зростання вартості послуг на купівлю товарів населення міста витрачає не більше 53% грошових доходів. Яким має бути в поточному та наступному періодах товарообіг, розраховуючи на душу населення та загальний обсяг товарообігу підприємств торгівлі міста? Необхідно проаналізувати динаміку товарообігу.

Завдання №2

Річний план товарообігу магазину «Продовольчі товари» встановлений в обсязі 2780 тис. грн., очікуваний товарообіг за даними на 31 грудня склав 2962 тис. грн. Проаналізувати виконання плану товарообігу магазину, оцінити його діяльність на ринку, якщо в організації роботи магазину на протязі року наступні зміни:

- з 1 квітня встановлено аптечний кіоск. Середньомісячний товарообіг кіоску прогнозувався в обсязі 6 тис. грн. За рік фактичний товарообіг складає 27 тис. грн.

- з 1 серпня відкрита філія. План товарообігу на місяць складав 3,9 тис. грн. Фактично до кінця року реалізовано товарів на суму 27 тис. грн.

Завдання №3

На підставі даних таблиці визначити для магазину А (продовольчий магазин) і Б (промтоварний магазин) прогнозний та фактичний час товарного обертання в днях і в кількості оборотів (для I-го кварталу року). Врахувати наступні дані прогнозу та фактичної реалізації товарів за квартал:

Таблиця 1

Товарообіг, тис. грн.	Магазин А	Магазин Б
Прогнозний	1640	1712
Фактичний	1667	1748

Таблиця 2.

Дата	Підприємство А (продовольчий магазин)		Підприємство №2Б (промтоварний магазин)	
	Норматив товарних запасів	Очікуваний товарний запас	Норматив товарних запасів	Очікуваний товарний запас
1.01.	920	1110	1570	1599
1.02.	1170	1419	1721	1690
1.03.	1160	1590	1780	1727
1.04.	1270	1480	1510	1620

Зробити висновки та зазначити причини відхилення від нормативу.

Завдання №4

За даними таблиці провести порівняльний аналіз ефективності роботи двох торговельних підприємств, які працюють в однакових умовах:

Таблиця 3

Показники	Магазин з традиційною формою продажу товарів	Магазин самообслуговування
Товарообіг, тис. грн.	2350	2560
Площа торгового залу, м ²	370	410
Чисельність працівників, чол.	35	31
Вартість основних засобів, тис. грн.	421,3	495,6

Зробити висновки щодо ефективності застосування форми самообслуговування покупців. Розрахунки (товарообіг на 1м² торгового залу, на одного працівника, на 1тис. грн. вартості основних засобів) та інші дані аналізу оформити таблицею.

Завдання №5

Очікуваний товарообіг магазину за поточний рік складає 2850 тис. грн., зокрема по секції гастрономічних товарів – 1040,2 тис. грн., по секції бакалійно-кондитерських – 755,2 тис. грн., по секції, що реалізує м'ясо, рибу та овочі – 620,6 тис. грн. (інше припадає на секцію, яка реалізує продукти дитячого харчування). В наступному році планується збільшення товарообігу магазину на 6%. При цьому передбачається, що питома вага секції гастрономічних товарів зросте на 0,6%, а секції, що реалізує м'ясо, рибу, овочі – на 4%. Необхідно визначити прогнозний обсяг товарообігу на наступний рік в цілому та за окремими секціями, розрахувати його динаміку. Розрахунки узагальнити у таблиці.

Завдання №6

Проаналізувати стан товарних запасів магазину на кінець кварталу, визначити відхилення від нормативу у днях і сумі, зробити висновки:

1. Товарообіг магазину за квартал – 4460 тис. грн.
2. Товарні запаси на кінець кварталу – 2550 тис. грн., у тому числі запаси товарів сезонного попиту – 360 тис. грн.
3. Норма товарних запасів – 71 дня. Зробити висновки та пропозиції.

Завдання №7

На підставі даних необхідно визначити товарні запаси на кінець кварталу у сумі і днях обороту, відхилення від нормативу, якщо відомо, що

- очікуваний товарообіг за квартал складає 9270 тис. грн.;
- запас товарів на початок кварталу 850 тис. грн.;
- надходження товарів на протязі кварталу склало 12250 тис. грн.;
- норма товарних запасів на кінець кварталу – 60 днів.

Завдання №8

Відомо, що товарообіг магазину за підсумками року фактично склав 2500 тис. грн.; товарні запаси на початок наступного року становлять 153 тис. грн. Прогнозується збільшити товарообіг в наступному році на 6%. Питома вага надходження по імпорту у загальному обсязі постачання на протязі року має скласти 28%. Норма товарних запасів на кінець року – 25 дня до обороту IV кварталу. Питома вага IV кварталу у річному обсязі товарообігу планується в розмірі 30%. Необхідно розрахувати плануємий обсягу надходження товарів до магазину у наступному році з виокремленням обсягу надходження товарів від закордонних постачальників.

Завдання № 9

Необхідно розрахувати норматив товарного запасу на кінець наступного року на основі модифікованої моделі Вільсона (Уїлсона) на основі даних таблиці 4.

Таблиця 4

Рік	Товарообіг, тис. грн.	Товарний запас, тис. грн.
1 рік	3458,5	246,3
2 рік	4063,7	315,9
3 рік	3943,2	295,4

Завдання 10

Необхідно розрахувати загальний норматив товарних запасів для магазину «Альфа».

План продажу товарів на IV квартал – 167000 грн.; кількість асортиментних різновидів товару у торговому залі – 73; кількість різновидів товару, що надходять в середньому в однієї партії товарів – 15; середня вартість товару одного різновиду – 150,6 грн.; частота завозу будівельних матеріалів та господарчих товарів – 10 днів; час на прийомку та підготовку товарів до реалізації – 1,5 дня; страховий (гарантійний запас) – 35% від торгового запасу.

Завдання 11

Вартість основних засобів магазину «Смарагд» склає на початок 1 кварталу 600 тис. грн.; на початок 2 кварталу 1050 тис. грн.; на початок 3 та 4 кварталів по 700 тис. грн.

Необхідно визначити середньорічну вартість основних засобів магазину «Смарагд».

Завдання 12

Магазином придбані основні засоби вартістю 200 тис. грн. Термін корисного використання 4 роки. Необхідно розрахувати суму річної амортизації кумулятивним методом.

Завдання 13

Середньорічна вартість основних засобів магазину «Флора» 700 тис. грн. Обсяг товарообороту за рік 4000 тис. грн., прибуток 200 тис. грн. Середньооблікова чисельність працівників 8 осіб. Розрахувати показники ефективності використання основних засобів.

Завдання 14

На початок звітного року вартість основних фондів магазину «Опима» становила 1400 тис. грн. У вересні звітного року введено в дію нове обладнання вартістю 350 тис. грн., у жовтні того ж року виведено з експлуатації

об'єкти основних фондів на суму 70 тис.грн. Обсяг реалізованих товарів у звітному році становив 3660 тис.грн., сума амортизаційних відрахувань – 220 тис.грн.

Необхідно розрахувати показники ефективності використання та відтворення основних фондів магазину «Оптима» у звітному році.

Завдання 15

Розрахувати суму заробітної плати і розмір премії керівнику магазину «Віола», якщо коефіцієнт співвідношення його посадового окладу до мінімальної заробітної плати – 4,5; розмір премії за виконання плану з товарообігу по всіх показниках -19,3%, надбавки за професійну майстерність – 10,2%.

Завдання 16

Визначити заробіток за місяць пакувальника товару, зайнятого на роботах з нормальними умовами праці за відрядно-преміальною системою оплати праці. Технічно-обґрунтована норма штучного часу на 1 упаковку – 8 хв., норма виробітку (упаковок за год.) – 7 шт., розряд роботи – 3, місячна норма роботи за графіком – 176 год., фактичний місячний виробіток упаковок – 1680 шт., розмір премії за виконання місячного завдання до прямого відрядного заробітку –12%, розмір премії за кожний процент перевиконання до прямого відрядного заробітку – 1,6%.

Завдання 17

Середньооблікова чисельність персоналу в супермаркеті «Агат» у звітному році – 100 осіб. Обсяг товарообороту – 1350 тис. грн. У плановому році продуктивність праці підвищиться на 9 %, а обсяг реалізованих товарів – на 6 %. Обчислити необхідну чисельність персоналу в плановому році.

Завдання 19

У базовому році середньооблікова чисельність працівників на підприємстві торгівлі становила 800 осіб. У цьому році загальна кількість звільнених з роботи на підприємстві дорівнює 50 осіб, у тому числі за власним бажанням – 15 осіб. На роботу прийняли 20 осіб. Розрахувати коефіцієнти руху кадрів на підприємстві.

Завдання 20

Проаналізувати виконання плану витрат обігу за рік для магазинів №1 і №2, визначити вплив на витрати обсягу реалізації та інших чинників, зробити висновки.

Таблиця 5

Показники	Магазин №1		Магазин №2	
	план	фактично	план	фактично
Товарообіг, тис. грн.	1580	1525	1780	1780
Витрати обігу, тис. грн.	735	720	850	820

Завдання 21

Проаналізувати динаміку рівня доходів торговельного підприємства, враховуючи, що ціни на товари у звітному році підвищилися в середньому на 18%, а частка доходів, що залежать від зміни цін, склала 47%.

Таблиця 6

Показник	Минулий рік	Звітний рік
Товарообіг, тис. грн.	98	82
Доходи від реалізації товарів, тис. грн.	45	49

Завдання 22

План валового доходу магазину «Флорист» на перший квартал 2024 р. – 4,8 тис.грн., фактично валовий дохід склав 5,5 тис.грн., в тому числі 43% припадає на березень. Ціни на квіти у березні зросли в середньому на 22%. Проаналізуйте виконання плану валового доходу.

Завдання 23

Визначте потребу магазину «Гіацинт» в оборотних коштах у 2025 році й можливе вивільнення грошових коштів за рахунок запланованого планового прискорення їх обертання на підставі наступних даних:

У 2024 році магазином «Гіацинт» реалізовано продукції на суму 1500 тис.грн., за наявності середньорічної суми оборотних коштів 900 тис.грн.

У 2025 році передбачається збільшення обсягу продажу продукції на 10%. коефіцієнт обертання оборотних активів має збільшитися на 22%.

Завдання 24

Підприємство «Мрія» очікувало реалізувати товарів на суму 1600 тис.грн. при оборотних коштах 400 тис.грн. в результаті здійснення ефективних організаційно-технічних заходів тривалість одного обороту оборотних коштів скоротилась на 28 днів.

Визначте:

- число оборотів оборотних коштів та тривалість одного обороту, яка запланована;

- можливу економію оборотних коштів за рахунок здійснення відповідних заходів.

Завдання 25

Визначити суму оборотних активів магазину «Продукти», виходячи з наступних даних: норма товарних запасів – 15 днів, грошових коштів – 4 дні, дебіторської заборгованості – 8 днів, норматив оборотних коштів в інших матеріальних активах – 260 тис.грн.. Плановий річний обсяг товарообороту становить 11950 тис.грн., частка товарообороту за собівартістю складає 87,0%.

Завдання 26

На підставі наведених даних скласти прогноз товарообігу торговельного підприємства у наступному році у загальному обсязі та асортиментній структурі, та розрахувати його динаміку. За даними звіту фактичний товарообіг торговельного підприємства за поточний рік складає 3860 тис.грн., зокрема по секції бакалійних товарів – 1280 тис.грн., по секції гастрономічних товарів – 733,3 тис.грн., по секції, що реалізує фрукти та овочі, – 240,8 тис.грн. (інше припадає на секцію кондитерських виробів). Прогноз на наступний рік передбачає збільшити товарооборот підприємства на 22%, при цьому питома вага в товарообороту секції гастрономічних товарів має зменшитися на 9%, секції кондитерських виробів має зрости на 15%, а секції, що торгує фруктами та овочами – на 6%. Розрахунки узагальнити в таблиці.

Завдання 27

Визначити вплив чинників чисельності працівників та продуктивності праці на зміну товарообороту торговельного підприємства у IV кварталі звітнього року за такими даними:

Таблиця 7

Показники	План	Факт
Товарообіг, тис. грн.	1760	1830
Чисельність працівників, осіб.	15	16

Завдання 28

Необхідно перевірити стан товарних запасів магазину «Рондо» на кінець кварталу, визначити відхилення від нормативу у днях та вартісному вираженні, зробити відповідні висновки.

Товарообіг магазину «Рондо» за квартал – 5310 тис. грн. Товарні запаси на кінець кварталу – 2970 тис. грн., у т. ч. запаси товарів сезонного попиту – 410 тис. грн. Норма товарних запасів – 56 дні.

На підставі проведених розрахунків зробити висновки та пропозиції.

Питання для заліку

1. Передумови виникнення торгівлі.
 2. Сутність поняття торгівлі та системи торговельних відносин.
 3. Товарний обіг та його форми.
 4. Місце торгівлі в економічній системі.
 5. Торгівля – галузь підприємницької діяльності.
 6. Складові торгівлі в системі товарно-грошових відносин.
 7. Показники торгівлі.
 8. Функції торгівлі.
 9. Організація зовнішньої і внутрішньої торгівлі.
 10. Організаційні форми торгівлі.
 11. Види внутрішньої торгівлі
 12. Законодавча підтримка розвитку торгівлі в Україні.
 13. Державне регулювання розвитку внутрішньої торгівлі в Україні.
- Доведіть вагомість розвитку роздрібною торгівлі. Які функції вона виконує?
14. Що таке торговельне підприємництво? Які ознаки йому притаманні?
 15. Проведіть порівняння торговельної організації і торговельної системи.
 16. Як визначають продуктивність праці торговельних працівників?
 17. Назвіть показники визначення продуктивності праці і як вони розраховуються.
 18. Охарактеризуйте фактори зростання продуктивності праці.
 19. Змістовність матеріального стимулювання праці в торгівлі.
 20. Назвіть структурні елементи заробітної плати. З якою метою встановлюють мінімальну заробітну плату в магазині?
 21. На підставі яких документів здійснюють організацію оплати праці на підприємстві?
 22. У чому полягає сутність відрядної форми оплати праці?
 23. Що лежить в основі розрахунку заробітної плати при погодинній формі оплати праці?

24. Які існують особливості оплати праці на торговельному підприємстві?
25. Які існують особливості бригадної форми оплати праці?
26. Назвіть складові системи додаткового стимулювання персоналу.
27. З яких елементів складається система преміювання персоналу?
24. Доведіть необхідність товарних запасів у торговельному підприємстві.
24. Санітарні умови праці працівників магазину.
25. Обґрунтуйте режим роботи торговельного підприємства в залежності від його розташування.
26. Організація матеріальної відповідальності в торгівлі.
27. Обґрунтуйте сутність основних фондів та їх призначення в торговельному підприємстві.
28. Чи існує зв'язок між економічними категоріями «основні фонди», «основні виробничі фонди»? Відповідь обґрунтувати.
29. Що означає гудвіл і як визначається його вартість?
30. Охарактеризуйте матеріально-технічну базу торгового підприємства.
31. Назвіть ознаки за якими класифікують основні фонди підприємства.
- Що включають активи і пасиви в торговельному підприємстві?
32. Охарактеризуйте видову структуру основних фондів торговельного підприємства.
33. Розкрийте фактори та тенденції динаміки виробничої структури основних фондів.
34. Які оцінки використовують для визначення наявності та руху основних фондів?
35. Завдяки яким показникам визначають ефективність використання основних фондів?
36. Обґрунтуйте призначення вартісних показників оцінки основних фондів, окресливши їх види і сутність.
37. Поясніть сутність поняття «прибуток». Обґрунтуйте, яке поняття

ширше: «прибуток» чи «дохід».

38. За якими ознаками класифікують витрати підприємства?

39. За якими ознаками класифікують прибуток?

4043. Як формується валовий прибуток?

41. На яку величину відрізняються суми чистого доходу й валового прибутку?

42. Як визначають чистий прибуток? . Поясніть сутність поняття «рентабельність».

43. Як поділяють доходи торговельного підприємства?

44. Назвіть основні джерела доходів торговельного підприємства.

45. Який порядок визначення обсягу доходу від реалізації товарів?

46. Розкрийте суть показника «прибуток торговельного підприємства».

47. Охарактеризуйте види прибутку.

48. Який відносний показник результативності діяльності підприємства?

49. Який документ регламентує склад і класифікацію витрат торговельного підприємства?

50. Поясніть сутність поняття «прибуток».

51. Поясніть, яке поняття ширше: «прибуток» чи «дохід».

52. Як класифікують доходи підприємства відповідно до стандартів бухгалтерського обліку?

53. За якими ознаками класифікують прибуток?

54. Як формується валовий прибуток?

55. На яку величину відрізняються суми чистого доходу й валового прибутку?

56. Як визначають чистий прибуток?

57. Поясніть сутність поняття «рентабельність».

58. Як поділяють доходи торговельного підприємства?

59. Назвіть основні джерела доходів торговельного підприємства.

60. Який порядок визначення обсягу доходу від реалізації товарів?

61. Розкрийте суть показника «прибуток торговельного підприємства».

62. Охарактеризуйте види прибутку.

63. Який відносний показник результативності діяльності підприємства?

64. Які є види рентабельності торговельного підприємства?

Перелік літературних джерел

Базова

1. Законодавство України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: [ttp: // www.zakon2.rada.gov.ua/laws](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws)
2. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http: // www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).
3. Податковий кодекс України : [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http: // www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).
4. Андросова Т. В. Торгівля в ринкової економіці : навч. посібник / Т. В. Андросова. Х. : Харків, 2001. 120 с.
5. Апопій В. В. Організація торгівлі: підручник 3-тє вид. / В. В. Апопій, І. П. Міщук, за ред. Апопія В. В. К.: Центр учбової літератури, 2009. 397 с.
6. Варналій З. С. Основи підприємництва: навч. посібник / З. С. Варналій. 3-є видання, випр. і доп. К.: Знання-Прес, 2006. 148 с._
7. Мазаракі А. А. Внутрішня торгівля в Україні : економічні умови фективного розвитку : монографія / А. А. Мазаракі, І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко та ін. – К. : КНТЕУ: 2006. 195с
8. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності: навч. посібник / С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар. К. : ВЦ «Академія», 2003 280 с.
9. Савицька Н. Л. Драйвери та бар'єри розвитку онлайн-ритейлу: теоретико-методичний аспект / Н.Л. Савицька // Бізнес Інформ. 2014. №10. с. 236
10. Салига С. Я. Економіка та підприємництво: навч. посіб. / С. Я. Салига, В. А. Желябін, О. В. Бойко та ін. К.: ВД «Професіонал», 2007. 250 с.
11. Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво : підручник / В. О.

Сизоненко. К. : Знання-Прес, 2008. 440 с.

12. Тирпак І. В. Основи економіки та організації підприємництва : навч. посібник / І. В. Тирпак, В. І. Тирпак, С. А. Жуков. [Електронний ресурс]. Режим доступу : // http://pidruchniki.com/1584072028638/ekonomika/osnovi_ekonomiki_ta_organizatsiyi_pidpriyemnitstva

13. Торговельне підприємництво : монографія / за наук. ред. С. В. Князя. Л. : «Львівська Політехніка», 2015. 724 с.

14. Ушакова Н. Г. Внутрішня торгівля України: теоретико-функціональний аналіз : монографія / Н. Г. Ушакова, Н. Л. Савицька. Х.: ХДУХТ, 2010. – 321с.

15. Юрко І. В. Торговельне підприємництво: навч. посібник / І. В. Юрко. К. : Центр учб. Л-ри, 2014. 232 с

Допоміжна

16. Виноградська А. М. Основи підприємництва : навч. посібник /А. М. Виноградська. 2-ге вид., переробл. і доповн. К. : Кондор, 2008.–544 с.

17. Виноградська А. М. Технологія комерційного підприємництва: навч. посібник / А. М. Виноградська. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 285с.

18. Власова Н. О. Економіка ресторанного господарства: навч. посібник / Н. О. Власова, Н. С. Краснокутська, О. А. Круглова, І. В. Мілаш. Х. : Світ книг, 2015. 368 с.

19. Власова Н. О. Економіка торгівлі: навч. посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова, В. А. Гросул, М. В. Чорна та ін.; за ред. Н. О. Власової. Х.: Світ книг, 2014. 473 с.

20. Воронкова В. Г. Основи підприємництва: теорія і практикум: навч. посібник / В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, В. О. Желябін, М. А. Ажажа. Львів: «Магнолія 2006», 2009. 232 с.

21. Гой І. В. Підприємництво: навч. посібник / І. В. Гой, Т. П. Смелянська. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 368 с.

22. Должанський І. З. Бізнес-план: технологія розробки / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2009. 362 с.

23. Донець Л. І. Основи підприємництва: навч. посібник / Л. І. Донець, Н. Г. Романенко. К.: ЦНЛ, 2006. 320 с.
24. Захарчин Г. М. Основи підприємництва: навч. посібник / Г. М. Захарчин. К.: Знання, 2008. 254 с.
25. Ілляшенко С. М. Економічний ризик: навч. посібник / С. М. Ілляшенко. К.: ЦНЛ, 2004. 220 с.
26. Козак Ю. Г. Основи міжнародної торгівлі: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, К.І. Ржепішевський. К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 656 с.
27. Колот В. М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура : навч. посіб. / В. М. Колот, І. М. Рєпіна, О. В. Щербина. 3-тє вид. К. : КНЕУ, 2010. – 444 с.
28. Краснокутська Н. С. Підприємницький потенціал як фактор розвитку торговельних підприємств : монографія / Н. С. Краснокутська, І. Г. Бубенець, О. Є Чатченко. Х. : «Лідер», 2015. 175 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять з дисципліни
«ЕКОНОМІКА ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
(для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» спеціальностей
076 «Підприємництво та торгівля»)

Укладач:

В.В. Вахлакова

М.В. Плєтньов

Оригінал-макет

Підписано до друку _____

Формат 60x84^{1/16}. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. №. Облік. вид. арк. 2,13

Тираж ___ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Адреса видавництва: вул. Іоанна Павла II, 17

Тел.+38(050)218 04 78, факс (06452) 4 03 42

e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com